

Ara fa cinquanta anys, el 19 de maig del 1960, un grup de joves desafiava les prohibicions del règim franquista, per primera vegada, i entonava el “Cant de la Senyera”

Un llarg aplaudiment, sorgit de la platea, ofegava les veus dels cantaires de l’Orfeó Català, que la nit del 19 de maig del 1960 commemorava el centenari del naixement del poeta Joan Maragall al Palau de la Música Catalana. Si a baix tot eren cares satisfetes, a l’amfiteatre es respirava una gran tensió. De sobte, en fer-se el silenci, un jove corpulent, catalanista de pedra picada, es posà dret i començà a entonar la primera estrofa del “Cant de la Senyera”: “Al damunt dels nostres cants, aixequem una senyera, que els farà més triomfants.” Una multitud de joves el seguiren. Com

Al damunt dels nostres cants

EL TEMPS

El Palau de la Música va ser reprimit i ultratjat durant el franquisme, com ho mostra el fet que fos utilitzat, com es veu en aquesta imatge dels anys 40, per celebrar un aniversari de la Falange.

Els ‘fets del Palau’ segons els protagonistes

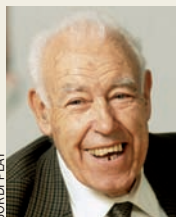
JOSEP ESPAR

—Què signifiquen en la vostra memòria els fets del Palau?

—Personalment, va significar un acte de respecte al meu país i de dignitat col·lectiva. Per al país va significar el final de la subjecció. Fins aleshores, sempre abaixàvem el cap, però aquell dia ens van voler detenir i el van haver d’abaixar ells.

—Tombar un policia secret d’un cop de puny devia ser un acte molt revolucionari en aquella època...

—Vaig colpejar-ne un, que va caure desplomat, ben blanc. Va ser un instint de llibertat. Els policies em tenien agafat pels braços i els vaig dir

JORDI PLAY

que per aquell motiu no em podien detenir.

—Vós va ser el primer de posar-se a cantar. Per què ho va fer?

—Algú o altre havia de començar. Havíem dit que cantaríem i ens trobàvem amb l’obligació de cantar. Si no hagués començat jo, ho hauria fet un altre. En aquell moment el país vivia un moment d’efervescència espiritual enorme. Havíem descobert Catalunya i sabíem que només podia anar endavant si la defensàvem. El “Cant de la Senyera” mostrava la força de voluntat i la confiança en nosaltres mateixos.

—El Palau va actuar correctament; és a dir, l’Orfeó havia d’haver interpretat el “Cant de la Senyera”?

—El Palau va fer gestions per mirar que es pogués cantar, però van fracassar, entre més coses perquè la febre del règim

perquè Catalunya no aixequés el cap era molt forta.

XAVIER POLO

—Qui fou l’artífex de la protesta al Palau de la Música?

—Va ser una cosa ideada per un grup de joves que formàvem part de l’anomenada Acadèmia de la Llengua. Volíem rebentar l’acte per dignitat, perquè s’havia tret el “Cant de la Senyera” del programa. Érem uns 70 o 80 nois i noies entre 18 i 25 anys. Però ens vam trobar que al galliner del Palau hi havia un policia cada cinc butaques.

—Què significava el “Cant de la Senyera” per als joves de l’Acadèmia?

TINA BAGUE

sortits del no-res, una munió de policies vestits de paisà, s'abraonaren, amb la intenció de detenir-lo, sobre Josep Espar, el jove que havia comès la gosadia de desafiar la prohibició expressa del règim franquista de cantar l'himne de l'Orfeó, compost pel mestre Lluís Millet sobre un poema de Maragall. A partir d'aquell instant, a l'amfiteatre del Palau de la Música tot foren cops i empentes. Josep Espar es desempallegà dels policies que el retenien i va escapolir-se. En la fugida, va veure com uns altres policies de paisà portaven el seu germà Xavier agafat pels braços. D'un cop de puny en tombà un, mentre l'altre es defensava tot traient una pistola. Un munt de mans, fins i tot les d'un capellà, van llançar-se sobre el braç del policia. En un altre lloc del galliner, un altre activista catalanista, Xavier Polo, membre de l'anomenada Acadèmia de la Llengua Catalana, va veure com un policia se li acostava i el detenia. Com explica a les seves memòries, titulades *Todos los catalanes son una mierda* (Proa), sense gairebé pensar-s'ho, Polo li etzibà un cop amb el braç i el deixà estès a terra.

Les batusses que aquella nit hi hagué al Palau de la Música, els anomenats *fets del Palau*, es poden considerar com

un dels esdeveniments més significatius, tot i que simbòlics, de la història de Catalunya. Per primera vegada, els joves catalans es rebel·laven obertament i violentament contra la prohibició d'una expressió pacífica de la cultura catalana. Hi havia hagut, abans, més mostres de rebuig a la dictadura, com la vaga dels tramvies del 1951 o la campanya contra el director de *La Vanguardia*, Luis Galinsoga, l'any anterior (vegeu l'entrevista a Xavier Polo que EL TEMPS va publicar al número 1.304). Però cap no havia registrat un enfrontament violent contra l'aparell repressiu del règim franquista.

Redreçament de consciència. Deixant de banda les memòries que els protagonistes d'aquella acció han deixat escrites, el relat dels *fets del Palau* es pot seguir també a través de l'obra que Antoni Sàbat —administrador d'aquest auditori el 1960— acaba de publicar amb el títol d'*El Palau de la Música Catalana. Els anys de la repressió franquista, 1936-1975* (Edicions de 1984). Sàbat assenyalava els *fets del Palau* com una mostra més del redreçament de la consciència col·lectiva dels catalans, que havia començat un any abans amb la campanya, impulsada principalment per Jordi

—El vam adaptar com el cant de resistència que substituïa “Els Segadors”. Quan Josep Espar es va posar a cantar em va passar l'electricitat per tot el cos. Ens vam posar a cantar tots i després van venir els cops i les empentes. Em vaig desfer d'un policia que em volia detenir i vaig fugir.

—Quin significat va tenir per a vos en aquell moment tombar un policia d'un cop?

—Va ser un acte, no diré de venjança, però sí de dignitat. Un alliberament, encara que petit, per tot allò que patíem. Sabia que m'arriscava, però vaig poder-me escapar. No vaig ser objecte de represàlies perquè vaig amagar-me durant una setmana.

—Aquella nit mateix vau anar a avisar Jordi Pujol, un dels instigadors de la protesta, però ell no va fugir. Va ser un error o, amb la perspectiva del temps, creieu que això el va beneficiar?

—Vam anar a casa seva a les dues de la matinada, però ens va dir que no es volia amagar, que volia donar la cara. En aquell moment fou un error, però el va beneficiar a la llarga. Va arribar a president gràcies a això. Tot Catalunya es va posar darrere de Jordi Pujol. Necessitàvem un mite i els *fets del Palau* ens el va donar.

JOSEP DALMAU

—Què significà per a vos cantar el “Cant de la Senyera” al Palau?

—Em va semblar que agafàvem un espai de llibertat que feia anys que no teníem. Feia temps que volíem cantar aquesta cançó i no ens ho deixaven fer. Va ser com conquerir una estona de llibertat. Els *fets del Palau* van ser el començament de tota una colla de reivindicacions.

JORDI PUJOL

—El fet que anéssiu amb sotana devia ser una provocació per al règim. Com van reaccionar els policies veient que hi havia un capellà que cantava?

—Bé, la policia no em va veure cantar. Quan van començar els cops vaig mirar d'apartar-me. A mi no em van perseguir. Vaig actuar com un espectador més. Vaig tenir sort de la sotana, sí.

—Després vau signar el manifest per la llibertat de Jordi Pujol. Per què vau córrer el risc de desafiar el règim?

—A través d'un informador vam saber que Jordi Pujol havia estat apallissat. Vam aplegar 240 signatures, entre les quals hi havia les d'uns quants capellans, i les vam portar a la magistratura. Només demanàvem que s'assenyalessin els culpables de l'apallissament. Consideràvem que això un govern no ho podia permetre.

—Però us va sortir car, perquè us van processar...

continua a la pàg. 68 >>>

Pujol, contra Luis Galinsoga, per haver dit que tots els catalans eren una merda. Paral·lelament, Pujol fou també responsable de la difusió d'un pamflet titulat "Us presentem el general Franco" —en què denunciava les males arts de la dictadura—, que fou repartit amb motiu d'una visita de Franco a Barcelona. En aquell context, calent encara per la campanya contra Galinsoga, i coincidint amb el viatge del dictador a Barcelona, va arribar el concert de celebració del centenari del naixement de Joan Maragall al Palau de la Música. La prohibició a l'Orfeó Català d'interpretar-hi el "Cant de la Senyera" ho acabà de complicar tot.

De fet, en aquells anys, el "Cant de la Senyera" només podia ser interpretat per algunes corals, sempre que no formés part d'un lloc destacat del repertori. L'Orfeó, tanmateix, no havia volgut mai acceptar aquesta condició i preferia no cantar-lo. Però, en acostar-se la data del centenari, els responsables de l'entitat van creure que era un bon moment per a incloure aquesta peça, d'una gran càrrega simbòlica per a l'Orfeó, al començament de la tercera part del concert d'homenatge a Maragall. L'administració del Palau va tramitar la preceptiva sol·licitud del permís, i presentà, com era obligació,

Portada del programa de l'homenatge a Joan Maragall celebrat al Palau el 1960.

la llista amb el repertori a la delegació provincial d'Informació i Turisme, que era l'organisme encarregat de tot allò que tenia a veure amb la censura. Si bé, de primer, semblava que la cosa anava endavant, uns dies abans del concert, la policia va portar un sobre urgent a les oficines del Palau de la Música que contenia l'ordre d'ajornament de l'homenatge a Maragall.

De res no van servir les gestions d'al-

guns dels directius del Palau i de l'Orfeó per aconseguir el permís de les autoritats. En vista de la negativa, hi havia dues alternatives: o bé suspendre el concert d'homenatge o bé suprimir el "Cant de la Senyera" del programa, malgrat que ja havia estat imprès i distribuït. Finalment, la junta de l'Orfeó Català va optar per no interpretar l'himne compost per Millet i Maragall i cantar, en el seu lloc, el "Cant Espiritual" (poema de Maragall musicat per Xavier Montsalvatge). Segons que explica Antoni Sàbat al seu llibre, aquesta notícia s'escampà ràpidament per tots els cercles catalanistes i progressistes de Barcelona, alguns dels quals —com ara els joves que integraven l'anomenada Acadèmia de la Llengua Catalana— van decidir d'anar al concert i, fos com fos, interpretar-hi el "Cant de la Senyera" pel seu compte.

El Palau, ocupat. El capvespre del 19 de maig del 1960, molt abans de l'hora prevista per al concert de l'Orfeó Català, l'amfiteatre del Palau de la Música era literalment ocupat per un centenar de policies de paísà. "Quan vaig entrar al teatre, la nit del concert, vaig veure estratègicament situats al primer seient de totes les files de la zona general (ga-

ve de la pàg. 67

—Van processar quatre persones, entre les quals a mi i també l'escriptor Joan Sales. El meu cas va ser complicat, perquè el concordat impedia que un capellà pogués ser processat sense el permís del bisbe. Però el bisbe de Barcelona, a qui jo no agradava gaire, el va donar. Al final vam tenir cinc dies de judici, però no ens van condemnar.

ENRIC CIRICI
—Quin significat tenen els fets del Palau en els vostres records?

—Per a mi signifiquen nostàlgia, tot i que veig bé que es recordi allò que va fer un grup de joves molt minoritari. Va ser un gest simbòlic d'una generació que es posava a treballar, després d'haver passat anys prepa-

rant-se. Tot allò va servir de molt, però no podem viure de la nostàlgia.

—Heu escrit a les vostres memòries que els fets del Palau foren l'inici d'un moviment popular que ja no tingué aturador...

—Durant els anys 50, la gent de l'Acadèmia de la Llengua i nuclis catalanistes semblants van anar bevent dels intel·lectuals que quedaven d'abans de la guerra. Els joves vam anar coneixent la nostra història, que ens havien amagat, i els anys 60 vam veure que era hora d'entrar en acció. Es va començar per la protesta pel cas Galinsoga, després va venir el Palau, i la campanya per l'alliberament de Pujol.

—Dieu també que canviar el programa del concert del Palau fou comprensible, però que certes actituds no es justifiquen. El Palau havia d'haver tirat pel dret i que l'Orfeó cantés l'himne?

—El Palau va dubtar molt, perquè no

tots els cantaires hi estaven d'acord. Entre bastidors hi va haver divisió d'opinions i van decidir de no cantar. No podia ser de cap més manera. Per això el vam cantar nosaltres, tot i que envoltats de cent policies i sense saber la cançó.

—Aquella nit es van repartir fulls amb la lletra del "Cant de la Senyera". Com és que els catalanistes no la coneixien?

—Perquè no s'havia pogut sentir mai i, evidentment, no s'ensenyava a l'escola. Cal dir també que és una cançó difícil. La vam assajar clandestinament dies abans. Però cantar sabent que tenies un policia secret al costat no era fàcil. Cal dir que mentre a dalt hi havia garrotades, a baix a la platea la gent protestava contra els qui cantaven. El franquisme no s'havia acabat: els de dalt volien un canvi però els de baix no. La societat barcelonina que anava al Palau no era falangista, però sí que hi havia molts franquistes.

lliner) del Palau uns individus estranys. Eren policies camuflats, molts vinguts de fora de Catalunya i desconeguts del terreny que trepitjaven”, explica-va uns anys més tard l’activista Enric Cirici, a les seves memòries, titulades, precisament, *La generació dels fets del Palau* (Rúbrica). Cirici hi explica també com els joves que aquella nit van anar al Palau havien preparat minuciosament la protesta, assajant l’himne en cases particulars durant els dies abans i imprimint nombroses còpies de la lletra per repartir entre els companys la nit del concert.

Fos com fos, res no va sortir com era previst. El desconeixement de la cançó, a causa de la prohibició a què havia estat sotmesa, afegit a la forta presència de policia, va impedir que els joves poguessin entonar gaire més que la primera estrofa del “Cant de la Senyera”. Per acabar-ho d’adobar, tot i la resistència, uns quants van acabar detinguts a la comissaria de la via Laietana de Barcelona. Fruit dels interrogatoris, gens amables, dies després detenien també Jordi Pujol, l’instigador dels fets, tot i que aquella nit no hi havia assistit. Pujol, malgrat tot, va acabar essent objecte d’un consell de guerra i una condemna de set anys de presó per haver imprès el pamflet contra Franco.

Per tot plegat, els *fets del Palau* representen molt més que un simple acte de rebel·lió d’un grup de joves defensors de la nació i la cultura catalanes. La detenció de Jordi Pujol va provocar la reacció de molta gent que, en saber que havia rebut maltractaments, van signar un manifest demanant una investigació. Entre aquests hi havia mossèn Josep Dalmau, un dels capellans que havia assistit al concert del Palau de la Música. De fet, Dalmau, tot i ser eclesiàstic, fou processat per haver participat en el manifest.

Amb tot, la campanya a favor de Jordi Pujol no es va aturar. Arran del consell de guerra i de l’empresonament, un grup de joves, entre els quals n’hi havia molts dels que havien participat en la campanya contra el director de *La Vanguardia* i en els *fets del Palau*, van omplir el país de pintades que deien “Pujol, Catalunya”. D’aquesta manera, naixia el mite de l’home que vint anys després d’aquells fets es convertí en president de la Generalitat de Catalunya.

Xevi Camprubí

“No interpretar el ‘Cant de la Senyera’ fou la millor solució”

Antoni Sàbat

Administrador del Palau de la Música el 1960

—Com a administrador del Palau, com va viure els dies previs al concert?

— El “Cant de la Senyera” havia estat prohibit, però es va buscar una manera per posar-lo al programa de l’homenatge a Joan Maragall. Uns dies abans la policia va portar una ordre de suspensió del concert. Aleshores la

junta va fer una gestió amb el ministre de Governació, però va dir que no. El dia del concert hi havia un centenar de policies sense uniformar.

—Us havien amenaçat de tancar el Palau?

—Sí. La junta va sospesar de suspendre el concert, però va optar per suprimir el “Cant”. Hi havia un clima d’opressió i determinades coses no es podien fer.

—Vau tramitar el permís a la delegació provincial d’Informació i Turisme, la censura. Va ser una cosa complexa?

—Els tràmits sempre eren complexos. S’havia de presentar el programa, amb les lletres, a vegades traduïdes, i passar la censura. Després calia marcar les entrades abans de vendre-les. Tot això significava, per a cada concert, molta feina i despeses.

—L’administració va pagar els plats trencats dels fets del Palau?

—No. No van posar cap multa ni al Palau ni a l’Orfeó.

—De tota manera, al llibre que acabeu de publicar parau de la història del Palau de la Música durant els anys de la repressió franquista. De quina manera es manifestava aquesta repressió?

—De moltes maneres. El 1939 la Falange va convidar l’Orfeó a un acte al Palau i va haver de cantar el “Cara el Sol”, no en nom propi sinó com a “orfeó que dirige el maestro Millet”. L’Orfeó va veure la trampa i no va admetre cap acostament a la Falange. Per això l’Orfeó va ser prohibit cinc anys. El 1944 uns activistes van intentar desplegar una bandera catalana al Palau durant un concert. L’endemà van posar una multa al Palau.

—Per què el règim tenia aquesta actitud amb el Palau?

—El Palau i l’Orfeó rebien cops perquè eren símbols de la catalanitat. L’any 1966 es van cantar els goigs de Sant Jordi, però com que no era previst al programa van posar una multa de 10.000 pessetes al director de la Coral Sant Jordi. Una de les darreres clatellades fou l’any 1972, quan vaig rebre la visita d’unes persones que volien llogar el Palau per fer un discurs de Blas Piñar. Els vaig dir que estava ocupat. Hi va haver un estira-i-arroña i, fins i tot, enmig de la discussió, un d’ells em va amenaçar deixant una pistola sobre la taula. Van marxar empipats i l’endemà va arribar una ordre del governador dient que l’acte s’havia de fer. El Palau va ser decomissat per fer aquell acte.

—Amb la perspectiva del temps, creieu que la direcció del Palau havia d’haver permès la interpretació del “Cant de la Senyera”?

—Fa de mal dir. No m’atreveria a dir si treure el “Cant” del programa va ser correcte o incorrecte, però em penso que no cantar-lo fou la millor solució. Si s’hagués cantat, potser encara hi hauria hagut més aldarulls. Potser haurien tancat el Palau almenys durant cinc anys.

EL TEMPS

Xevi Camprubí